

KURT ERLEMANN

Az Újszövetség jövőlátása – Vision oder Illusion? Zukunftshoffnungen im Neuen Testament

Szerző: Kurt Erlemann
ISBN 978-3-7887-2862-5
Kiadó: Neukirchener Theologie, Neukirchen-Vluyn,
Neukirchener Verlagsgesellschaft, 2014 (224 oldal)

Közismert, hogy Kurt Erlemann professzor (*1958) főleg az újszövetségi eszkatológia kutatásának szentelte eddigi vizsgálódásait. A wuppertali Bergische Universität, ahol 1996 óta újszövetséges professzorként működik, megfelelő kutatási környezetet biztosít számára, hogy az újszövetségi eszkatológia tárgykörében kutasson és publikáljon. Az olvasó számára talán közismertek a könyvei, mint például az *Endzeiterwartungen im frühen Christentum*, vagy *Naherwartung und Parusieverzögerung im Neuen Testament*. Legutóbbi könyvében annak szentelte figyelmét, hogy vizsgálja: mennyire pesszimista a mai keresztyén jövőszemlélet, lehet-e pozitív eszkatológiai jövőt várni, és egyáltalán milyen jövőt várhatunk? Ennek a problémakörnek szenteli legújabb könyvét: *Vision oder Illusion? Zukunftshoffnungen im Neuen Testament* (Vízión vagy illúzió? A jövő reményei az Újszövetségben). A könyv anyagából érezhető, hogy már régóta szentel figyelmet a jövő vizsgál(ód)ásának, és hogy különböző hallgatói véleményen kellett magát átküzdenie és a gyakorlati keresztyén életben is, ahonnan szó szerint özönlöttek rá a jövőre vonatkozó nehéz kérdések, amelyeket csoportosított, alakított, átvizsgált, és ebben a könyvében adekvát válaszokkal együtt közöl. Nem igényli, hogy szem-

léletét vagy munkamódszerét abszolút igazságnak tekintsük, viszont némi kis kritikával akár jó kézikönyvnek vagy olvasókönyvnek is használható, amelyben az eszkatológiai történetek leírását olvashatjuk az Újszövetség bizonyosságtétele szerint.

A könyv anyaga 10 fejezetre bontódik, amelyekben a szerző klasszikus módon halad az újszövetségi textusok és témák elemzésével – úgy, hogy azok szabadon épülnek egymásra: az újszövetségi eszkatológia vizsgálódásának értelméről és releváns válaszok kereséséről elmélkedve (1–4) áttér az eszkatológia igazi kérdéseire, ahogyan azokkal az Ószövetségben vagy a zsidóságban találkozunk (5–24). Azután elemzés tárgyává teszi Jézusnak az utolsó ítélettel kapcsolatos mondatait (25–46), majd Jézus közeli visszajöveteleinek (parúzia) szentel behatóbb elemzést (47–68). Az említett témák analízise után rátér a szerző a halál és feltámadás égető kérdéseinek kutatására, ahol nem kerül el például a halott és feltámadott testek antropológiai összetételeinek problémáit sem (72–84). Hasonlóképpen górcső alá kerülnek az újszövetségi kijelentések az utolsó ítéletről és az emberi életek és tettek megítélésének kritériumairól. A posztmortális jutalomról és büntetésről szóló fejezet aránylag gazdagon, de adekvát módon értekezik

az emberi élet pozitív és negatív befejezéséről, amilyen lehet például az örök élet vagy az örök kárhozat (112–139). Az eszkatológiai történekek kozmikus hatásairól a szerző a világi eseményeknek és az új teremtésnek szánt fejezetben értekezik (140–159). Nagyon fontos és érdekes is a 9. fejezet, amelyben Kurt Erlemann amolyan összefoglaló módon elemzi az utolsó időben érvényesülő reménységet az újszövetségi iratok sorrendjében: a szinoptikusoknál az Isten országának eljövételéhez kapcsolja ezt a reménységet, miközben János evangéliumában a jelen idejű ítélet és az üdvösség dominál; Pál apostol az új világ(rend)re és az új teremtésre irányítja reménységét. Az Újszövetség többi iratára az jellemző, hogy azok írói a reménységet hirdetik a gúnyolás, megvetés és szenvedés ellenére, miközben a Jelenések könyve erőteljesen szól a régi világ pusztulásáról és az új világ születéséről.

A szerző óvatosan fogalmaz, de vallja (171), hogy az újszövetségi eszkatológiára nem kellene úgy tekintenünk, mint valamilyen fejlődő folyamatra vagy irányvonalra. Figyelmeztet, hogy a mi modern gondolkodásunk mai modern logikán alapszik, miközben az újszövetségi kijelentések olyan folyamatok egységbe tartoznak, ahol ma a Szentírásban számunkra összeférhetetlennek tűnő kinyilatkoztatások egymás mellett állnak és kölcsönösen kiegészítik egymást, mert – a szerző szerint – egyazon tárgyról beszélnek, csak más-más oldalról közelítik azt meg. Azután helyesen

jegyzi meg, hogy ezek a kijelentések tulajdonképpen fordulatot jelentenek a Jézus Krisztusban nyert üdvösségre nézve, és hogy az üdvtörténet vége/célja Őbenne teljesedik be, belátható időn belül. Így jut el a szerző az utolsó fejezet megfogalmazásához (175–203), ahol elemzi a keresztyén eszkatológiai reménységet, úgymond a vízió és illúzió között. Itt kerít sort arra, hogy a könyv lényegi mondanivalóját (195–200) és koncepcióját 14 tézisben összegezze.

Mivel a könyv néhány témája, szövegelemzése és gondolata gazdagságára való tekintettel helyenként átfedésbe kerül, ezért a szerző úgy döntött, hogy fejezetenként beiktat bizonyos kérdéseket (Anfrage) 31 tételben, amelyekre megfelelő választ keres közvetlenül a szövegben.

Ezeket a kérdéseket ténylegesen nagyon érdekes módon fogalmazza,

ahogy magunk is láthatjuk: Miért engedi Isten a szenvedéseket és a katasztrófákat? Nyilatkozik-e az Újszövetség apokaliptikusan? Isten országa eljön-e még a mi időnkben? Hogyan néz ki az örökkévalóság? Aki hamarabb hal meg, hosszabb ideig marad halott? Meglátjuk és felismerjük-e egymást a túlvilágon? A nem keresztyének is üdvösségre juthatnak? Mi van tulajdonképpen a tisztítóúzzal? Mindenki számára egyforma lesz a pokol? Létezik-e a reinkarnáció? Mi lesz, ha a remény mégis befuccsol? Stb.

Ezek és hasonló kérdések nagyon is testre szabottan hangzanak el, és a szerző igencsak aktuálisan elemzi őket. Szimpatikus, hogy nem törekszik arra,

hogy mindenáron összekösse az egyes újszövetségi kijelentéseket, hogy aztán tantételeket vagy netán az eszkatológiai történések időbeli menetrendjét lehessen belőlük alkotni. Respektálja például Pál apostol válaszait, s ugyanúgy Jánoséit is, és helyesen jegyzi meg, hogy válaszaik összehasonlíthatatlanok, mert különböző kérdésekre reagálnak vagy teljesen másképp feltett kérdések mentén alakulnak (111). Ez természetesen magában rejti az újszövetségi történésekre vonatkozó kijelentések pluralitását is. Talán még több nyitottságot és szabadságot várnánk a szerzőtől némely kérdés megítélésénél, amely helyenként talán túl verbálisan kerül átvételre, és olyan kombinációban, hogy releváns válaszokat lehessen ebből nyerni. Sajnos több helyen hiányoznak a kritikus megjegyzések, és az újszövetségi eszkatológia mai kutatásának eredményeivel való élesebb konfrontáció. Talán több illusztrációs témát kellett volna felhozni a zsidó és hellenista környezetből. Érthető azonban, hogy a

szerző nem akarta túlzottan terhelni az aránylag jól hangzó és alakuló stílust, sem a szöveget intertestamentális, ill. vallástörténeti anyagok beiktatásával szabdalni.

A könyvnek azonban így is nagy értéke van: látszik, hogy szerzője olyan író, aki egyúttal előadó professzor, aki tudja, hogyan kell a bibliai textusokat feldolgozni úgy, hogy áttekinthetők legyenek, és könnyen meg lehessen őket jegyezni. Ezért nem csoda, hogy Kurt Erlemann könyve kézikönyv gyanánt hat, amelyet nemcsak a teológiai hallgatók használhatnak, hanem némi kis szakértelemmel egyszerű olvasók és az eszkatológiai történések iránt érdeklődők, akik a jövő ismeretét az Újszövetség alapján keresik. Sőt a könyvet amolyan kompendiumként is lehet értékesíteni a gyülekezeti bibliaórák anyagának, tematési igehirdetések vagy szakmaibb diszkussziók előkészítésénél, ahol lehetőség nyílik az utolsó dolgokról szóló konfrontációsabb dialógusra.

Peres Imre